Вх. №ЧР-01-292/10.11.2025 г.

СТАНОВИЩЕ

за конкурса за доцент по
професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата,
научна специалност Социология (социално-демографски дисбаланси и неравенства,
методология на социологическите изследвания)
с кандидат **гл. ас. д-р Любомир Стойчев**
от проф. д-р Анна Кръстева

Малцинствата и неравенствата са вечно актуална и значима тема, която трайно приковава вниманието на изследователите и у нас, и в чужбина. Какво ново, интересно и значимо внася в нейното разработване гл. ас. д-р Любомир Стойчев е предмет на анализ на настоящето становище.

Изследователска дейност

Оценката ще бъде структурирана в няколко проблеми кръга – личните постижения в колективната монография, публикационната дейност, интересът на академичната общност към авторските идеи и изследвания, изразено чрез цитирането, критични бележки, оценка на приносите.

Индивидуални резултати в колективната монографията „Демографски дисбаланси и социални неравенства между големите етнически групи в България“ и главите, разработени от д-р Любомир Стойчев: „Върховенство на закона и недискриминация“, „Нагласи и дистанции на българите във фертилна възраст спрямо ромите“, „Нагласи към имигрантите”

Политическа и социална релевантност на темата. Те имат парадоксален източник – колкото по-тежки са проблемите на малцинствата и неравенствата, колкото по-неефикасни са политиките, колкото по-безразличен е публичният дебат, толкова по-остро стои необходимостта науката да направи пробив, да се опита да разкъса тези негативни омагьосани кръгове. Темата има ярко европейско звучене, съвпада с европейските приоритети по отношение на недискриминацията, социалното включване и интеграцията на малцинствата и мигрантите. Политиките рядко се съобразяват с научните постижения и още по-рядко последователно ги превеждат в стратегии и практики, но това не намалява теоретичната и практическа значимост на изследванията.

Методологическа саморефлексивност. Д-р Стойчев посочва коректно и всички характеристики на извадката, и ограниченията на емпиричното изследване.

Интердисциплинарност. Изследването комбинира демографски методи, социология на етничността и имиграцията, медиен анализ, социология на правото. Не всички са еднакво разгърнати и защитени, но интердисциплинарният микс е продуктивен и работи добре в изследването. Правният анализ на антисегрегационните политики авторът надгражда с емпирично социологическо изследване на нагласите на населението. Например в анализа на институционалните механизми за

недискриминация се подчертава, че липсата на системен мониторинг на ефективността на антидискриминационните мерки води до възпроизводство на социални дистанции и недоверие към държавните институции, а емпиричните данни потвърждават тази теза: 62% предпочитат да нямат съседи роми. Една още по-широка интердисциплинарност би установила, че и двете са функция на мейнстрийминга на национал популизма, но тя би надхвърлила напълно валидните рамки на настоящето изследване.

Комплексен и критичен подход. Един от силните аспекти в изследването е сравнението на формалното равенство пред закона с реалната социална практика. Критичната интерпретация е в множество релевантни посоки, тук ще откроя две. Първата е в разминаването между динамиката на законодателните промени, от една страна, и несистемният, фрагментарен и неефикасен контрол върху тяхното прилагане. Втората критична интерпретация е и една от ключовите тези: етническата принадлежност продължава да бъде ключов рисков фактор за социална изолация и неравнопоставеност в достъпа до основни права, а механизмите на дискриминация са дълбоко структурни. Чрез съчетаването на нормативен, емпиричен и културно-интерпретативен подход авторът изгражда цялостна аналитична рамка, която обединява „твърди“ статистически индикатори и „меки“ ценностни нагласи. Този подход свидетелства за методологическа зрялост и способност да се мисли комплексно за социалните неравенства.

От традиционните към новите малцинства – имигрантите. С най-голям интерес както поради относителната новост на проблематиката, така и поради собствените ми научни интереси прочетох главата за нагласите спрямо мигрантите. Позитивните резултати бих резюмирала в следните перспективи:

- Връзката между традиционните малцинства и новите имигранти. Тя позволява по-дълбинно да се разберат нагласите, както и по-точно поради сравнителната перспектива да се определи степента на не/приемане и съответно уязвимостта на новите групи.
- Стремежът към мулти-метод подход, съчетанието на кратко медийно проучване с изучаване на нагласите. Самото медийно проучване не е образцово, както и мостовете с изследването на нагласите, но желанието за интердисциплинарност и комбиниране на разнообразни методи е позитивно.
- Някои от резултатите затвърждават множество други международни и родни изследвания за диверсификация и дори поляризация на нагласите към различните групи имигранти.
- Най-интересни са някои ‘микро’резултати. Сред най-интригуващите е констатираната обратна връзка между степента на образование и толерантността: висшето образование не повишават толерантността, включително дори на декларативно равнище, обратно, завършилите основно или по-ниско образование са декларативно по-отворени и толерантни към имигрантите от значително по-образованите български граждани. Този резултат е различен от множество други изследвания, това повишава неговата иновативност, както и необходимостта той да бъде допълнително изследван и по-задълбочено обяснен.

Публикационна дейност

Корпусът публикации многократно надхвърля изискванията за хабилитация и категорично очертава профила на напълно изграден изследовател. Той очертава системен принос в две взаимосвързани полета: социално-демографски неравенства и бедност; етнически отношения, социални дистанции и интеграция. Част от публикациите са в рецензирани и реферирани издания, включително Scopus. Бих окуражила автора по-системно да публикува във висока категория издания. До момента той проявява впечатляваща академична щедрост да споделя интересни и значими резултати и в по-редови публикационни платформи. Важното е да се подчертае, че публикациите ясно очертават цялостна изследователска програма, която обхваща продължителен период и показва научна зрялост;

Цитирания

Ключов индикатор за хабилитационна зрялост са цитиранията като доказателство, че идеите, анализите и резултатите на д-р Стойчев са в научна употреба и се радват на признание. Списъкът е напълно достоен за доцент, надхвърля изискванията за процедурата и включва както български, така и престижни международни издания.

Цитиранията свидетелстват за родната и международна видимост и влияние на д-р Стойчев.

Бележки и препоръки

Няма изследване, което да няма пропуски и ограничения. Главите на д-р Стойчев в колективната монография не правят изключение. Тук ще отбележа няколко, които могат да отворят хоризонти за нови търсения.

Има известен дисбаланс между емпирично и теоретично по посока на първото, което доминира. Читателят усеща глад за повече съвременни концепции за етническите отношения и социалната дистанция, които допълнително биха уплътнили и обогатили интерпретациите. Изследването не интегрира достатъчно западни публикации, които биха били полезни за разбиране на някои феномени, които са определени като ‘нелогични’, напр., че градът с най-много мигранти демонстрира най-високо равнище на толерантност.

Връзката между образование и толерантност към имигрантите, която се различава от множество други изследвания, трябва да бъде задълбочено проучена с различни, качествени методи – дълбочинни интервюта, фокус групи.

Като въпрос-препоръка бих споделила една изключително широка и предизвикателна перспектива – какви анти-дискриминационни и интеграционни политики могат да се дефинират и да работят в ситуация на задълбочаващ се национал популизъм и на липсата на политически актьори, които да ги разпознаят като своя платформа.

Впечатления от кандидата

Бих искала да поздравя д-р Стойчев за екипния дух, за писането в съавторство, за ползотворното сътрудничество с проф. Илона Томова, която умее да вдъхновява и създава школа.

Приноси

Приносите са ясно дефинирани, добре аргументирани и структурирани в две релевантни групи – теоретични и приложни.

Сред теоретичните бих откроила: разработване на социално-демографски профил на младежите извън образование, заетост и обучение (NEET); обосновка на връзката между неравенствата в доходите, младежката безработица и разширяването на висшето образование; разработване на нови статистически индикатори за проследяване на динамиката на включването на ромите; сравнителен анализ на етническите различия в делинквентността, установяващ, че сходствата между български и ромски непълнолетни правонарушители надделяват над различията.

При приложните приноси бих откроила: препоръки за интегрирани политики за намаляване на NEET сред уязвими етнически групи, комбиниращи борба с бедността със социални интервенции; изготвяне на профили на рисковите групи сред младежите и подрастващите.

При някои от приложните приноси има известно теоретично напрежение между валиден извод и подлежащ на допълнителна интерпретация емпиричен аргумент, напр. при сегрегацията в образованието като ключов фактор за възпроизводството на социалните неравенства на базата на данни за отпаднали в сегрегирани и несегрегирани училища.

Съществено е, че приносите са оригинални, емпирично валидирани и социално релевантни, с ясно изразена приложна стойност за политики в областта на социалното включване.

Заключение

Цялостната академична дейност на кандидата, надхвърляща значително изискванията за хабилитация, количеството и качеството на публикациите, цитиранията в български и международни публикации, впечатляващият списък с оригинални теоретични, емпирични и приложни приноси ми дават пълно основание с убеденост да препоръчам на уважаемото научно жури да присъди академичната длъжност **доцент** на **гл. ас. д-р Любомир Стойчев** по професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата, научна специалност Социология (Социално-демографски дисбаланси и неравенства, методология на социологическите изследвания).

Проф. Анна Кръстева

10.11.25